

ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವ

ಆಡಿ. ಜಿ. ಸಿ. ಸದಾಶಿವಪ್ಪ*

*ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ದಾವಣಗೆರೆ.

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾದರೆ ಆರಂಭದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ನೀರು ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನ ಮಧ್ಯದ ಒಡನಾಟವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಧ್ಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಜಲಸಂಬಂಧಿ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಆದಂತಹ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವು ಹಲವಾರು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಿಷಯವೇ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords) ಜಲವಾಸ್ತು, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವ್ಯವಸಾಯ, ಜೀವಜಲ.

ಪೀಠಿಕೆ

ನೀರನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಧಾತುವೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಅದೊಂದು ಜೀವಜಾಲವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ದ್ರವವಾಗಿ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರ ಬಳಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಹೋನ್ನತಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅರಿತು ಹಲವು ವಿಧಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಅಲೆಮಾರಿಯಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ದಾಹವನ್ನು ತಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ಜೀವಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನೀರಿನ ಮಹತ್ವ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಮುಂದುವರಿದು ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆರಂಭವಾಗಿವೆ.

ನೀರು ಹರಿಯುವ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ನೆಲೆನಿಂತ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನಗೆ ಅನುಕೂಲವಿರುವ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದಿರುವುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಂದಾಜಿಸುವಿಕೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಅಗತ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಬಳಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಬದಲಾಗಿವೆ.

Please cite this article as: ಆಡಿ. ಜಿ. ಸಿ. ಸದಾಶಿವಪ್ಪ (2023), ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವ. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 5(1). ಪು.ಸಂ.53-59.

ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ, ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಆಚರಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವಂತಹದ್ದಲ್ಲ, ಅದು ಹಲವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. “ಸಂಸ್ಕೃತಿ” ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಜೀವನ ವಿಧಾನ, ಅದು ಆ ಜನಾಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.¹ ಆ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಇದು ಚಲನಶೀಲವುಳ್ಳದಾಗಿದ್ದು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ, ಇದನ್ನು ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು “ಜಲಸಂಸ್ಕೃತಿ” ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ದೇಶದ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜಲಮೂಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಅದು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶ, ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಸಸ್ಯಗಳು, ಮನುಷ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ಮನಗಾಣಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಹಕಾರ, ಪ್ರೀತಿ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳು, ನೀರಾವರಿಯ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಿದ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಪುಣ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳು, ನೈತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಮಳೆ-ಬೆಳೆ, ಹುಟ್ಟು-ಸಾವು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜನಪದ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿವೆ.

ಜಲಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಜಲಪೂಜೆಗಳು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಹೆಣ್ಣಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ಫಲವಂತಿಕೆ, ಮಾತೃದೇವತೆ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ವಾಸ್ತು ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಜಲಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಡಾ.ಶಂಬಾ ಅವರು ಜಲಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.² ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಸಮೀಕರಣವನ್ನು ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡರಿಸಲಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಜಲಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಕುಂಭ ಅಥವಾ ಕರಗದ ಉತ್ಸವ, ಜಲದೇವತೆಗಳಾದ ಗಂಗೆ, ಯಮುನೆ, ಸರಸ್ವತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ಆರಾಧನೆ, ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳು. ಜಲಸಂಬಂಧಿ ದೇವತೆಗಳಾದ ವರುಣ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ, ಇಂದ್ರರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬಲಿನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಕ್ಕಳಾಗದ ಬಂಜೆಯರು ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ (ಬಾವಿ, ಪುಷ್ಕರಿಣಿಗಳಲ್ಲಿ) ಮಾಡಿದರೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳು

ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆ, ಹೀಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜಲಮೂಲಗಳು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಜಲವಾಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಜಲವಾಸ್ತುವೊಂದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಗಳು ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಾಗ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದ ವಿಷಯವು ಐತಿಹ್ಯವಾಗಿ ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಐತಿಹ್ಯ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಘಟನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಸೆದು ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ನೈಜವಾಗಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನು ಜನತೆ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಘಟನೆಯನ್ನೇ “ಐತಿಹ್ಯ” ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಶಗಳು ಬಹುತೇಕ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಡೆದ ವಾಸ್ತವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜನತೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿರುವ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಬಹುದು.

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಐತಿಹ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಉತ್ತೇಕ್ಷವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮುಖ್ಯ ಅಥವಾ ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿರುವ ಇತರ ಅಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಂಶಗಳು ನಡೆದಿರುವುದು ಮತ್ತು ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರಬಹುದು ಹಾಗೂ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಬರವಣಿಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜನಪದರ ಮೂಲಕ ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತವೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಐತಿಹ್ಯ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ವಿಷಯವು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾದರೆ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಂಶಗಳು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ ಅವನ್ನು ಮಿಥ್ಯ ಎಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ಜನಪದರ ವಿಚಾರಗಳು ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿವೆ. ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವು ಬರವಣಿಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರಕಲಾರವು, ಆದರೆ ಜನಪದರ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲಾಗದಷ್ಟು ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಕಥೆ, ಲಾವಣಿ, ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ, ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳು ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೊಂದಿಗಿನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಐತಿಹ್ಯಗಳು ನಮಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಜಲವಾಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ, ಕೆರೆಗೆಹಾರ ಕಥೆಯು ಕೆರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಡದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಲಿದಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಕೆರೆಗೆಹಾರ ಕಥೆಯ ಸರಣಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕೆರೆ ನೀರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ

ಹೆಚ್ಚಿನ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೆಣ್ಣಿನ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಬಗೆಯಾಗಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಅಕ್ಕತಂಗಿ ಕೊಳಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಐತಿಹ್ಯವು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮಧುಗಿರಿಯ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕುಡುವತ್ತಿಯ ಜಿರ್ಲಮಲ್ಲಮ್ಮನ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನತೆಯು ತಮ್ಮ ಹಸುಗಳು ಕರು ಹಾಕಿದಾಗ ಮೊದಲು ಕರೆಯುವ ಹಾಲನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಹಸು ಹೆಚ್ಚು ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕರು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಋಷಿಮುನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಗಿದೆ. 'ತೊಣ್ಣೂರು ಕೆರೆಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಇಂದ್ರನು ಅಪ್ಸರೆಯರ ಜೊತೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು' ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. 'ತಾವರಗೇರಾ ಗ್ರಾಮದ ವಕ್ರಾಣಿ ಪುಷ್ಕರಣಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಪವಾಡ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.' ಕೆರೆಗಳ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ. ಬಾವಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಡಿಮೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ ಮಾಳಿಗೆಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ನಿದರ್ಶನಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವ

ಜಲವಾಸ್ತುಗಳು ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹೋನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಮಾನವನು ಜಲವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಲವು ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಜನಜೀವನದ ನಿತ್ಯಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜಲಮೂಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ನೈಜವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಕಾಸಗೊಂಡಿವೆ ನೀರಿಗೆ ದೈವತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಶಃ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣ ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಜಲಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.³ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸದಾ ಸಿಹಿಯಾಗಿರಲು ನೆಲ್ಲಿಮರದ ತುಂಡನ್ನು ಬಾವಿಗೆ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಇದು ಕಲಕಿದ ನೀರನ್ನು ಬಹಳ ಬೇಗ ತಿಳಿಯಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ನೇರಳ ಮರದ ತುಂಡು ಸಹ ನೀರನ್ನು ಸಿಹಿಯಾಗಿಸುತ್ತದೆ.⁴ ಯಾವುದೇ ಜಲವಾಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಸುಳಿಯು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಮತ್ತು ಎರಡು ತಿರಗಳುಳ್ಳ ಕಮಲಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಧಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.⁵

ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮರಗಳನ್ನು ಮನೆಕಟ್ಟಲು ಬಳಕೆ ಮಾಡಬಾರದು, ಇವು ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.⁶ ಮಾನವನಿಗೆ ಅದೃಷ್ಟವು ಹಲವಾರು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಲರೂಪಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಅದೃಷ್ಟವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೀರು ದೊರೆಯುವ ಜಲಮೂಲಗಳಾದ ಕೆರೆ-ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಆ ಕೆರೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು. ನೀರು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕಿದರೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಸ ದಂಡನೆ, ಹೊಡೆದು ಹಾಕಿ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡದೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದರೆ ಮಧ್ಯಮ ಸಾಹಸ

ದಂಡನೆ ಎಂಬ ಶಿಕ್ಷೆಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.⁷ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ವಿಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು. ಅಂತಹ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಪ್ರಸವಿಸಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಾದ ನಂತರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು ಎಂದೂ ಸಹ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ “ಕೂಪಖಾನಕ” ನ್ಯಾಯವೆಂಬ ವಿಷಯವು ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಏನನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ “ಬಾವಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವವನು ಬಾವಿ ಅಗೆದು ನೀರು ಸಿಕ್ಕಾಗ ಆ ನೀರಿನಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಂಟಿದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಅದೇ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು, ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಕುಡಿದು ತನ್ನ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅವನ ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕಪಟ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಆ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡಿ ತನಗೆ ಅಂಟಿದ ಕಳಂಕವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೂಪಖಾನಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ.”⁸ ಕೆರೆ, ಬಾವಿ, ಪುಷ್ಕರಣಿ ಮತ್ತು ನದಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗಮವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.⁹ ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಮಿಲನವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿಯೇ ನಿಷಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗಿರುವುದು ಆ ಸ್ಥಳದ ಪಾವಿತ್ರವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಮತ್ಸ್ಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ ನೀರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದಲ್ಲಿ ಬಾವಿ ತೋಡಿಸುವ ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಒಂದೊಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರಿಗೂ ಒಂದು ವರ್ಷದಂತೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನಂತಕಾಲ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಜಲದಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕೆರೆಯದಡ ಅಥವಾ ಬಾವಿ ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾವುದೇ ಜಲಮೂಲಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಅದರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ದಾನ ಪಡೆದ ಮತ್ತು ದಾನನೀಡಿದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಗಳಿವೆ. ಜಲದ ಪವಿತ್ರತೆಯ ಅಗಾಧತೆ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೂ ಕೂಡ ವಿಷವಾಗಲಾರದು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವ ಹಾವು ಕೂಡ ವಿಷವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಾರದೆಂದು ಜಗತ್ತೇ ನಂಬಿದೆ.

ಕೆರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. “ಕೆರೆ ಎಂಬುದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ, ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ, ಮರಗಳಿಗೆ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಮತ್ತು ಭೂತಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವೆಂದೂ ನೀರನ್ನು ಗೋವುಗಳು, ಮೃಗ, ಪಕ್ಷಿ, ಮಾನವರು ಕುಡಿಯಲು ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವರಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ”. ಕ್ರಿ.ಶ.1411ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶಾಸನವು ಪ್ರೌಢ ಪ್ರತಾಪದೇವರಾಯನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನಿಗೆ ಆತ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ತಾಯಿಯು ಹಾಲು ಕುಡಿಸುತ್ತಾ ಹಾಡಿದ ಪದ್ಯವನ್ನು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಜನ ಹಿತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಹೇಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

“ಕೆರೆಯಂ ಕಟ್ಟಿಸು ಬಾವಿಯಂ ಸವೆಸು ದೇವಾಗಾರಮಂ
ಮಾಡಿಸಜ್ಜೆರೆಯೊಳ್ಳಿದ ನಾಥರಂ ಬಿಡಿಸು ಮಿತ್ರಗ್ಗೊಂಬುಕೆಯಿ
ನಂಬಿದಗ್ಗೊರವೆಟ್ಟಾಗಿರು ಶಿಷ್ಯರಂ ಪೊರೆಯನುತ್ತಿತ್ತೆಲ್ಲವಂ
ಪಿಂದೆ ತಾಯೆರದಳ್ಳಾರವಂದು ತೊಟ್ಟು ಕಿವಿಯೊಳ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾಮಾತನ್ನಾ||”

ಇದೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನು ತನ್ನ ಕೆಳಗಿನ ಇಬ್ಬರು ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಮಾದರಸ ಮತ್ತು ಸಾಯಣರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದ ಶಾಸನವು ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

“ತೋಡದ ಬಾವಿಯಿಲ್ಲ, ಮರೆಕಟ್ಟಿದ ಪೆರ್ಗೊರೆಯಿಲ್ಲ
ಲೀಲೆಯಂ ಮಾಡದ ದೇವತಾಭವನಮಿಲ್ಲೋಲವಿಂ
ಬಿಡದಗ್ರಹಾರಮಿಲ್ಲಾಡಲದೇನೋ ಭೂಭುವನ ಭುಂಭೂಕಮಾದುದು
ಕೀರ್ತಿಬಾಪು ನಾ ಪಾಡಿಯೆ ಸೈಪು ಮಾದರಸ ಸಾಯಣರೆಂಬ
ಮಹಾಪ್ರಧಾನರಾ||”

ಮೇಲಿನ ಈ ಎರಡೂ ಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಕ ಜನತೆಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಜಲವಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ, ಇವು ಬಹುತೇಕ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ, ಸರೋವರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವಲ್ಲಿ ಈ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಇಡೀ ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇಸೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಬದುಕಲು ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ಜನಸಮುದಾಯದ ಒಳಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಈ ಕುರಿತು ರಚನೆಯಾಗಿರುವ ಹಲವಾರು ಲಾವಣಿ ಪದಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಈ ಲಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಯಾರಿದ ಜನರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯಲು ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ರಾಜಪ್ರಮುಖರು, ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರುಗಳು ಎಷ್ಟು ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಇದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ನೀರಿನ ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಗಾದೆಗಳು, ವಚನಗಳು, ಲಾವಣಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲಾಗಿದೆ. ಜಲವಾಸ್ತುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಬರವಣಿಗೆಗಳು ವಿಪುಲವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಹಲವಾರು ನಂಬಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮ ಜನಪದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇವು ಪ್ರತಿದಿನ ಆಚರಿಸುವಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗಳಾಗಿವೆ ಇವು ಜನಪದರು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯ

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜಲವಾಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವ, ಅನುಭವಿಸುವ, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಜನಪದರ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ. ಕೆ.ವೈ. (2006). ನೀರದೀವಿಗೆ.
2. ಕುಮಾರ್ ವಿ.ಸಾವಿತ್ರಿ. (2002). ದಿ ಪುರಾಣಿಕ್ ಲೋರ್ ಆಫ್ ಹೊಲಿ ವಾಟರ್ ಪ್ಲೇಸಸ್.
3. ಹೊಸಪಾಳ್ಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ. (2002). ನಶಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀರಿನ ಜ್ಞಾನ.
4. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (1998). ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ.
5. ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ. ಕೆ. (2016). ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ.
6. ಗಲಗಲಿ ಪಂಡರೀನಾಥಚಾರ್ಯ. (2004). ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ.
7. ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಗಣಪತಿ. (2011). ಗುರುಬಾಲ ಪ್ರಬೋದಿಕಾ ನಾಮ ಲಿಂಗಾನುಶಾಸನ (ಅಮರಕೋಶ).
8. ಕುಂಚೂರು ಬಸವರಾಜ. (2009). ನಮ್ಮೂರ ಕೆರೆಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜಲದೇವತೆಗಳು.
9. ವಿನೋದ ಪಾಟೀಲ. (2006). ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನ ಬಾವಿಗಳು..

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಕಲಬುರ್ಗಿ. ಎಂ. ಎಂ. (1988). ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ, ಪ್ರಾಸಾರಂಗ ಕರ್ನಾಟಕ .ವಿ.ವಿ ಧಾರವಾಡ.
- ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ. ಕೆ. (2016). ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.
- ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ. ಕೆ. ವೈ. (2006). ನೀರದೀವಿಗೆ ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬಳ್ಳಾರಿ.
- ಕೊಟ್ಟಯ್ಯ. ಸಿ. ಪಿ. ಎಂ. (1995). ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಅನು), ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ.